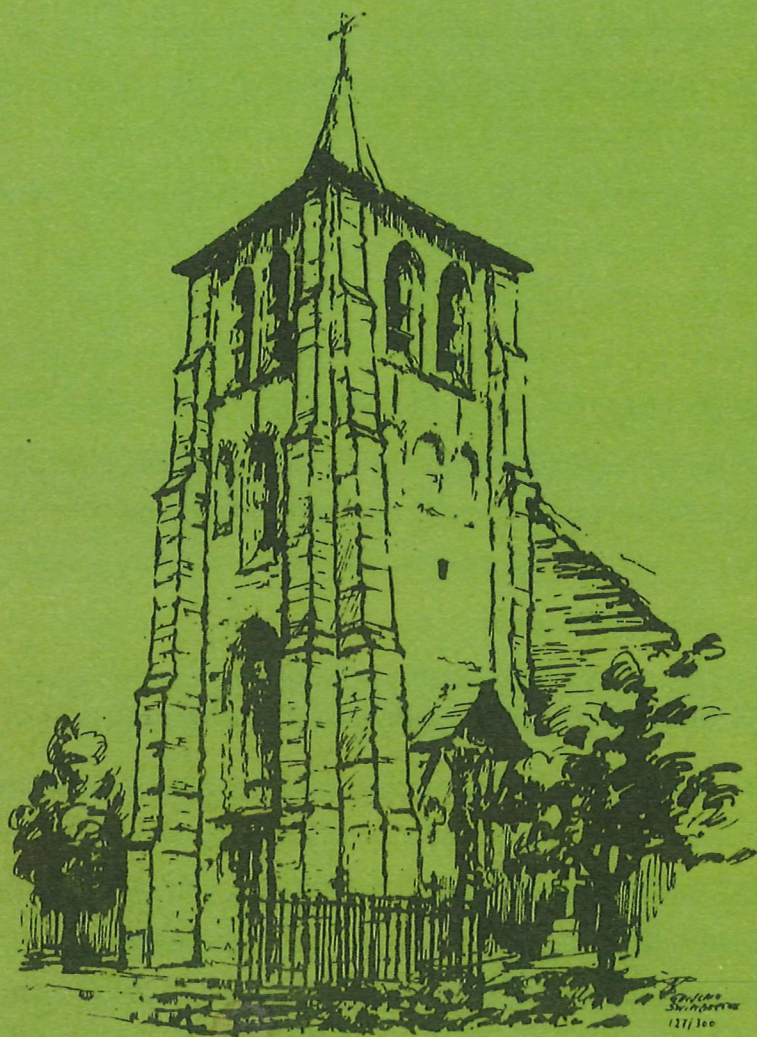

ZILLEGHEM

4 de jaargang nr. IV

ZILLEGHEM

HANDELINGEN VAN DE KRING VOOR HEEMKUNDE
EN GESCHIEDENIS "P A S T O O R R O N S E"

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

INHOUD

	p.
POLLET Jules Zedelgem van de Vrede van de Pyreneeën tot de Vrede van Nijmegen (1659 - 1678)	124
CAPPON Géry Dokter Renaat Adriaens	137
POLLET Jules Veldwachter Jacques Mouton en zijn opvolgers	146
ARNOU Patrick Oude grafstenen in de Sint- Laurentiuskerk te Zedelgem	151

1983 - 4DE JAARGANG NR 4

REDAKTIE EN BEHEER:

Willy Peirsegaële	St.-Laurentiusstraat 12	Zedelgem
Géry Cappon	Schattingbeekstraat 3	Zedelgem
Patrick Arnou	B. J. Lievensstraat 2a	Zedelgem
Victor Deceuninck	Groenestraat 29	Zedelgem
Jules Pollet	Sint-Elooistraat 16	Zedelgem
Leon Claeys	Ruddervoordsestraat 40	Zedelgem
Jozef Vandenbroucke	Kon. Albertstraat 2	Veldegem
Bertrand Denys	Klaprozenlaan 13	Loppem

Lidmaatschap: 200 F
Rek. 001-0771018-41
Heemkundige Kring "Pastoor Ronse"
Zedelgem

Studies verschijnen in "Zilleghem"
of uittreksels daarvan, mogen niet
gebruikt noch aangehaald worden
zonder te verwijzen naar dit tijd-
schrift en de auteur.

Verantwoordelijke uitgever:
Willy Peirsegaële St.-Laurentiusstraat 12 Zedelgem

L. S.,

Met dit nummer wordt onze vierde jaargang afgesloten.

Wij danken onze 358 leden en hopen dat zij trouw blijven in 1984 en dat ze liefst onmiddellijk het overschrijvingsbulletin invullen dat ze in bijlage van dit nummer vinden. -Invullen maar ook verzenden of afgeven !

Stel niet uit tot morgen wat je vandaag kunt doen....

Met jouw hulp en steun zien wij ons eerste lustrum in 't verschiet.

De Redaktie.

ZEDELGEM VAN DE VREDE VAN DE PYRENEEËN (1659) TOT DE VREDE VAN NIJMEGEN (1678)

Jules POLLET

De vrede tussen Frankrijk en Spanje op 7 november 1659 gesloten, beëindigde voor enkele tijd de oorlog, maar het bleef een troebele tijd.

In februari 1660 legerden Ierse soldaten te Zedelgem. Uit Aartrijke waren ze hierheen gekomen. Na hun verblijf op Zedelgem, werd hun bagage op kosten van de parochie naar Rumbeke gevoerd. Een deel van deze Ieren trok naar Stalhille. Terwijl deze Ieren hier waren had smid Pieter Brabant wat extra werk met het "cureren van een peerdt vanden commandant vande Ierschen alhier hebbende gelegen in sporcle 1660". In die tijd immers speelden de smeden ook wat de rol van veearts. Voor de onkosten van het logeren der Ierse soldaten kreeg Zedelgem vanwege het Vrije een subsidie van 438 lb. 6 s. 8 gr. Hierbij ook nog een toelage van 125 lb. 1 s. 6 gr. voor het logeren van vijf compagnieën paarden alsook van het regiment "vanden grave van Colmenar ende het regiment Spintelet". Met deze subsidie was Zedelgem in het geheel niet tevreden. Men was erover misnoegd dat Aartrijke voor

het logeren van Ieren meer had gekregen dan Zedelgem en nochtans..."de prochie van Sedelghem hadde ghehouden ten jare 1660 veel meer soldaten als de prochie Aertrijcke". Om Zedelgem te paaien gaf het Vrije nog een toemaatje van 48 lb.gr.

In datzelfde jaar schijnen er moeilijkheden te zijn gerezen tussen Zedelgem en Loppem nopens de grenzen tussen de twee parochies. Bij herbergier Frans Verplancke in Zuidwege kwamen afgevaardigden van het Vrije om met de hoofdmannen en ingezetenen der beide parochies te beraadslagen over het "scheiden de prochien Lophem ende Zedelghem".

Ter gelegenheid van de "peerdefeeste" te Torhout moest men ook steeds op zijn hoede zijn voor vreemd gespuis. Daarom werd telkenjare een wacht georganiseerd. Zo deden in 1661 ter gelegenheid van deze "peerdefeeste" elf Zedelgemnaars wachtdienst. Een deel stelde zich op te Aartrijke "inde Mauwe" (1), een ander deel op St.-Andries "inden Biesbrouck". In de parochierekening van 1665 lezen we dat "Pieter Goemaere, Jan Saeghe midtsgaders den cnape (knecht) van Cornelis Logghe ende Inghel le Stage" 10 s.gr. ontvangen "over op Ste Pietersdagh (29 juni: Paardefeest te Torhout) ende nacht ghewaect te hebben inde beijsbroucken jeghens de quaedtdoenders". Dit waken kon echter niet beletten dat toch soms kwaad gebeurde. Zo worden dieven vermeld die een venster stuksloegen en binnenbraken in de kerk van Zedelgem "daechs naer Ste Pietersdach 1662 opgebroken hebbende de disschen deser kercke".

In die jaren moesten Zedelgemnaars ook meermaals de

de wacht optrekken op de vaart Brugge-Oostende tegen de "Spaensche vaerders". Zo moesten enkele Zedelgemnaars optrekken naar de "Oostensche vaert tot Nieuweghe (Varsenare) den tijdt van vijf daghen" van 14 tot 19 januari 1661. Aandeze personen "die hadden gheweest waecken opde vaert van Oostende jaghens de soldaeten die naar Spaignien vaerden" had Adriaan Allaert "buscruijt ende loot" geleverd. Nogmaals op 24 oktober 1662 moesten 35 Zedelgemnaars optrekken naar Jabbeke om gedurende één dag wacht te doen "bij ordre vanden collegie van desen lande (schepenen van het Vrije)". Brood en kaas werd dan aan de wachtdoende Zedelgemnaars geleverd door de Brugse bakker Adriaan Stalpaert.

DEVOLUTIE OORLOG

Op 17 september 1665 stierf Filips IV, koning van Spanje en graaf van Vlaanderen. Op bevel van de bisschop werd op 29 november 1665 een plechtige rouwdienst gecelebreerd voor de overleden vorst. Ook moest gedurende acht dagen de rouwklok worden geluid 's morgens, 's middags en 's avonds telkens één uur. Aan hen die de rouwdienst bijwoonden werd daarbij nog een aflat van 40 dagen verleend. Een gelijkaardige rouwdienst: "eenen vuytvaert met neghe lessen ende commendatien tot laevenesse vande ziele van sijne Conincklijke Majesteijt van Spaignien Philippus den vierden saligher mermorie" werd op 30 november 1665 opgedragen op bevel van "de heeren vanden Vrijen". Aan de koster moest 5 lb.gr. worden betaald om gedurende zes weken driemaal daags de doodsklok te luiden.

Lodewijk XIV, koning van Frankrijk, gehuwd met de oudste dochter van Filips IV, greep dit overlijden

aan om een deel van de Nederlanden op te eisen als recht van de koningin. Zo ontstond tussen Frankrijk en Spanje de Devolutieoorlog. Op 8 mei 1667 verklaarde Lodewijk XIV de oorlog en op 24 mei stormden Franse legers onder maarschalk Turenne Vlaanderen binnen. Vanaf augustus 1667 moest contributie (oorlogsbelasting) worden betaald aan de Franse vijand te Kortrijk aan ontvanger Taellandrier. Ook palisaden en werkvolk moest worden geleverd. Om de kosten van deze opeisingen te betalen werd een belasting geheven van 3 s. 10 gr. per gemet voor de contributie en 4 s. 4 gr. voor de palisaden en het werkvolk. Omdat de contributie niet tijdig werd betaald, pakten de Fransen de hoofdmannen van Zedelgem, Loppem en Snellegem op en hielden ze enkele tijd gevangen in het kasteel van Eernegem. Toen ze vrijkwamen, gingen ze eerst wat drinken bij Jan vanden Broele "weert tot Eernegem" waarvoor de parochie 1 s. 8 gr. betaalde. Wat later werd hoofdman Cornelis Logghe nogmaals gevangen gehouden gedurende acht dagen te Kortrijk.

Nu eens Spaanse, dan weer Franse soldaten legeren af en toe te Zedelgem. Soms slaagde men er ook in deze soldatenbenden uit te kopen, zodat ze aan een andere parochie last gingen berokkenen. Zo betaalde Zedelgem eens 12 lb. 15 s. gr. voor het uitkopen van een bende "Spangnaerden waarmede dese prochie zoude hebben belast geweest". Een andere keer had Zedelgem er 47 lb. 15 s. gr. voor over om een bende Franse soldaten uit te kopen die onder leiding van "commandeur Crequij" vanuit Bellem naar Zedelgem kwamen. Regelmatig ook vielen benden Franse of Spaanse soldaten de herbergen binnen en dronken er op kosten van de prochie. Dan vinden we in Zedelgem volgende herbergiers:

Rochus Rijcquaert
Roelant Verstraete
Jacques de Zoete
Frans Verplancke
Rijcquaert Schaessens
Pieter Schaessens

Ook bij de winkeliers Inghel Oenraet en Passchier le Stage gingen deze benden winkelwaar opeisen.

Op 2 mei 1668 werd de Vrede van Aken gesloten en was de Devolutieoorlog beëindigd. Maar daarom was men nog niet verlost van soldaten. In 1668 logeerden "een troupe Spaignaerden" op Zedelgem. Hiervoor gaf het Vrije een subsidie van 53 lb. 4 s.gr. Hierbij kwam nog een toelage van 47 lb. 16 s.gr. voor de "houdenisse van 3 à 4 compaignien peerdevölck" die op 25 november 1668 te Zedelgem logeerden. Verder gaf het Vrije nog een subsidie van 43 lb. 8 s.gr. voor de troepen van baron de Courières die "bij ordre van zijne Excellentie don Carolo de Velasco" op 6 december 1668 te Zedelgem gelegerd waren.

Ook wagens en paarden werden opgevorderd om voor het Spaanse leger diensten te verrichten en ook in 1668 logeerde op Zedelgem "een troupe ruijters hebbende geconvoijeert d'ammonitie van oorloghe naer Ipre".

DE "CONTAGIEUSE ZIECTE"

Na de oorlog kwam de pest. Wanneer in 1669 te Zedelgem verschillende personen bevonden werden "suspect vande contagieuse ziekte" werd officier Jacques de

Laetere naar Aartrijke gezonden om chirurgijn Claude Clarebout bij te halen. Toen de besmetting echter toenam deed men beroep op gespecialiseerde hulp.

De "roo-meester Pieter la Soen" werd bijgeroepen. Deze verbleef te Zedelgem bij herbergier Roeland Verstraete. De parochie Zedelgem betaalde voor de verblijfkosten alsook voor het leveren van "wijn, bier, hout, emmers al t'gene hebbende ghedient tot maecken van sijne drancken gedeurende den tijt vande contagieuse ziekte alhier hebbende gheweest" de som van 22 lb. 4 s.gr. Daarbij werd aan dezelfde Pieter la Soen nog 29 lb. 10 s.gr. betaald "over sijne moijenissen bij hem gedaen in het cureren de gene gehadt hebbende de contagieuse ziekte".

Bij het naslaan van het overlijdensregister, door pastoor Oliverius Tratsaert bijgehouden, vinden we als eerste slachtoffer van de pest: "Cornelia Logghe vidua Anselmi de Ketelaere ex peste" gestorven op 6 augustus 1669. In de parochierekening van 1669 lezen we dat het eerste pestgeval door Pieter la Soen behandeld was: "Cornelie Logge huijsvrauwe van Anhelme de Ketelaere de jonge besmet bevonden met de contagieuse ziekte". Anselmus de Ketelaere was op 11 maart 1669 overleden. De volgende slachtoffers van de pest vielen op 9, 13, 17, 19, 24, 25 en 28 augustus en op 7, 9, 13, 15, 18, 22 en 30 september en het laatste pestoffer bezweek op 26 oktober 1669. (2)

DE HOLLANDSE OORLOG

Op 11 april 1670 logeren een bende "Spaignaerden" bij de volgende Zedelgemse herbergiers:

Frans Vitse
Jacques de Zoete
Roelant Verstraete
Rochus Rijcquaert
Frans Verplancke
Arnout Tavernier
Vidua Rijcquaert Schaessens.

Gedurende 23 dagen van 30 oktober tot 21 november 1670 logeren "Duijtsche intfanterie" alsook "een troupe Spaignaerden" op Zedelgem. Ze waren bij de bevolking ingekwartierd en dagelijks moest op kosten van de parochie gezorgd worden voor hun voedselrantsoenen. Wanneer ze opbraken mochten Adriaan de Cnock, Frans Verplancke, Philips Haghebaert en Jan Lievens hun paarden voor de wagen spannen om "de bagagie vande voornomde Spaignaerden alhier hebbende gelogiert" naar Hooglede en Staden te voeren. Voor deze mannen een verlet van "een dach en half".

Vanaf 1671 wordt men weer gewaar dat oorlog op komst is. Zedelgem moet werkvolk sturen om te werken aan de versterkingen van Diksmuide "bij ordre van zijn Excellentie den grave van Montereij (goeverneur der Nederlanden 1670-1675)". Vijf Zedelgemnaars werken te Diksmuide gedurende zes dagen; twee andere gedurende 26 dagen. Ze ontvingen een dagloon van 3 s. 4 gr. (één gulden). Op St.-Thomasdag (21 december) 1671 trok een compagnie "Waelen" door Zedelgem op weg naar Arien (Aire). In het voorbijgaan gingen ze wat drinken bij Roeland Verstraete.

In mei-juni 1672 rukten Franse legers langs het oosten de Hollandse republiek binnen. De Hollandse oorlog

was begonnen. Lodewijk XIV nam het op tegen Willem III van Oranje, stadhouder van de Verenigde Provinciën, verbonden met Spanje en Brandenburg (Pruisen). Op 26 februari 1673 legeren Spaanse ruiters op Zedelgem: 'n 180 man ingekwartierd bij 17 inwoners. 's Anderendaags moesten zes Zedelgemnaars met hun wagens bespannen met negen paarden de bagage van deze "Spaignaerden" naar Aalter brengen: een karwei die twee dagen in beslag nam. De Fransen zijn weer in het land en weer moet contributie worden betaald. Een eerste "impositie vande contributie" ten bedrage van 741 gulden moet op 22 oktober 1673 worden betaald; een tweede: 360 gulden; de derde: 769 gulden op 7 maart 1674 en de vierde op 10 december 1674: 438 gulden. Daarbij moet te Kortrijk nog 40 lb.gr. worden betaald "over brandtgelt, vangen van persoonen en ander oncosten ter cause van diës". Ook 1481 rantsoenen, bestaande uit haver, hooi en stro à 1 s. 11 gr. ieder, moeten worden geleverd. Hierbij nog 25 "septiers" tarwe en 14 "septiers" haver. Verder nog "twee vette coijen (koeien) à 5 lb. 10 s.gr. t'stick" naar Rijsel en 400 fagoten à 5 gr. ieder naar Kortrijk. Daarbij betaalde Zedelgem nog een fooi van 3 lb.gr. aan "Rogier Soenen, coopman tot Cortrijcke" voor diensten door hem aan de Zedelgemse hoofdman Michiel Allaert bewezen "raeckende dese contributie".

De oorlog duurde voort en voort ook moest oorlogsbelasting worden betaald aan "monsieur Talon, ontfanger vande contributie tot Cortrijcke". Regelmatig ook komen benden soldaten naar Zedelgem, die "broodt, boter haver ende anders" opeisen en op kosten van de parochie gingen drinken in de herbergen. Ook wagens en pioniers worden opgevorderd. Hiervoor gaf het Vrije in 1675 een subsidie van 87 lb.gr. voor de wagens en 21 lb. 6 s. 8 gr. voor vier pioniers, die gedurende 32 dagen moesten gaan werken naar Diksmuide. Aan één van die

pioniers, Joos de Ruddere, werd door officier Jacques de Laetere geleverd: "fusijcque om naer Dixmude als pionier voor de prochie te trecken".

Voort lezen we in de rekeningen over "fransche contributie ende andere gelijcke lasten wordende betaelt aende Croone van Vranckerijcke... gebinnende den XVIIe Octobre 1676". Hiervoor werd door hoofdman Jacques van Maele fs. Joris en de pointers Michiel Allaert en Cornelis Logghe een belasting opgelegd van 2 s. gr. per gemet op 1166 gemet 2 lijnen 3 roeden "pointabel (belastbaar) landt gheleghen onder den plattenlande vanden Vrijen... midts de landen ten Wijndaelschen ende Houtschen binnen de voorseijde prochie gheleghen, hunne Fransche lasten aldaer particulierlick betaelen". Voor 1676 bedroeg de contributie 291 lb. 15 s. 3 gr. te betalen aan "Omaer Talon tot Cortrijcke". Naast deze oorlogsbelasting moesten ook de bewone belastingen worden betaald. De uitzendbelasting bedroeg in 1676 298 lb. 6 gr. en voor de "prochiekosten" werd 5 s. 4 gr. per gemet opgelegd op:

1 166 gemet 2 lijnen 3 roeden in het Vrije
216 gemet 1 lijne 89 roeden in Houtschen en Wij-
nendaalse.

Dit moest dienen "omme te betaelen de ordinaire prochiekosten metsgaders de extra ordinaire oncosten van passaigen ende repassaigen als oock excessieve teeren van soldaeten ende vuytloopende partijen".

Deze "vuytloopende partijen" waren benden soldaten, die onder de leiding van een bendeleider of partisan uittrokken op buit. Benden soldaten vielen ook regelmatig binnen in de herbergen. Zo lezen we dat bij Jan de Schoolmeestere, herbergier in Noordwege (nu: Blauwe Kroon) "diversche teeren werden ghedaen bij

menichvuldighe partijen soldaten ende ook voleurs, daerinne begrepen de pennijghen die hij aen de selve soldaten somwijlen heeft moeten gheven bij ghewelde". Zulke soldaten benden deinsden er niet voor terug om ook door diefstal en geweldpleging aan geld te geraaken. Aan dez partijen moest Jan de Schoolmeestere van augustus 1676 tot juni 1677 de som van 16 lb. 4 s. 1 gr. besteden. Voor ongeveer dezelfde periode bedroeg dit bij Frans Vitse 17 lb. 6 s. 7 gr.; bij Jacques de Zoete, "tavernier ter platse van Zedelghem" 132 lb. 12 s. 2 gr.; bij Rochus Rijcquaert 17 lb. 19 s. 5 gr.; bij Roelant Verstraete 23 lb. 6 s. 3 gr.; bij Frans Verplancke 20 lb. 13 s. 4 gr. en bij Adriaan Callenberghe 5 s. 9 gr. Samen was it voor de parochie een uitgave van 228 lb. 7 s. 7 gr. De totale uitgaven van de parochie in dat jaar bedroegen 366 lb. 16 s. 10 gr. Het overgrote deel van haar geld besteedde de parochie dus aan deze soldatenbenden. Daarbij werd tijdens dat jaar door de parochie nog 39 lb. 11 s. 11 gr. uitgegeven "tot contenteren verscheijden partijen soldaten". Ook bij winkelier Jan de Vijnck trokken soldaten binnen om winkelwaar te eisen. Dit moest ook door de parochie worden betaald.

Datzelfde jaar werd door de parochie 2 lb.gr. betaald aan berijder Niklaas vanden Bussche om te hebben "bij ordre vande Conincklicke Majesteijt ghevisiteert de solders vande prochie omme te weten wat graenen aldaer waeren".

Sedert 1674 betaalde de parochie 1 lb.gr. aan de pastoor "over de prijzen vuytgedeeft aen de jonghe kinderen" ter gelegenheid van het katechismusondericht: de lering voor de Eerste Kommunie. Dit zal de parochie blijven betalen tot op het einde van het

Oude Regime. In latere parochierekeningen wordt deze toelage voor het katechismusonderricht met veel meer omhaal van woorden omschreven. Zo lezen we in de parochierekening van 1720 dat dit 1 lb. gr. aan de pastoor wordt betaald "over het coopen ende distribueren vande cathecismusprijsen aende jonckheijt deser prochie omme hun te annimeren tot de christelijcke leerijnghe".

Voor het jaar 1677 moest 8 s. gr. worden betaald per gemet door de Vrijelanden voor de uitzendbelasting. Deze werd geheven op 1095 gemet 55 roeden belastbaar land, hierin begrepen "de busschen naer grotte, deucht ende weerde". Ook de tiendeheffers en de personen "ter selver prochie eenighen trein ofte neerijnghe doende" werden aan de belasting onderworpen. Zij werden samen getakseerd op 69 gemet 58 roeden. Zo was er dat jaar in het Vrije op Zedelgem een belastbare oppervlakte van 1164 gemet 1 lijne 13 roeden, die 449 lb. 15 s. 3 gr. aan belasting opbracht. Hierbij gaf het Vrije een subsidie van 116 lb. 17 s. 2 gr. voor het leveren van wagens en pioniers in de zomer van 1677 bij "het beleg van de stadt Charle le Roij" (Charleroi).

Benden soldaten strijken voort neer op Zedelgem en drinken in de herbergen op kosten van de parochie. Ook aan "verscheijden partijen soldaten" moest winkelier Jan de Vijnc "boter, toeback ende pijpen" leveren. Ook Pieter van Hille leverde "ettelicke ponden toeback voor de ancommende partien". Door de parochie werden ook mannen betaald, die als "ghijgie" er moesten op uittrekken om te weten te komen welke soldatenbenden mogelijks op Zedelgem afkwamen. Zo werd aan Marijn Vermault 1 lb. 2 s. gr. betaald "over inden dienst

vande prochie ten diverschen stonden thebben vutgegaen als ghijgie omme te hooren naer de Spaensche ende Fransche overcommende partijen soldaeten". Ook Maarten Rijghole knapte dergelijke karweitjes op voor de parochie.

Hollandse soldaten verschenen ook wel eens op de parochie. Zo moest hoofdman Jacques van Maele "met zijn waeghen ende peerden eenen capitain vande Hollanders met zijn bagagie naer Couckelaere" voeren.

Op 16 september 1677 begint "het laetste jaer vande Fransche contributien". Hiervoor moest 473 lb. 3 s. 11 gr. worden betaald. Dit gebeurde niet tijdig en Zedelgem moest "eene reprisalie (strafmaatregel) onderstaen den 27e Decembre 1677 van seven peerden ghehaelt bijde Fransche soldaeten". Later, op 2 maart 1680, werd door het Vrije hiervoor een vergoeding betaald van 134 lb. 3 s. 9 gr.

Voor het jaar 1678 werd vanwege het Vrije aan Zedelgem een toelage geschonken van 10 lb. 3 s. gr. voor de pioniers "bij de prochie vutghedaen ten jaere 1678".

Op 17 september 1678 werd de Vrede van Nijmegen gesloten. De Hollandse Oorlog was ten einde.

Bronnen:

Parochierekeningen van Zedelgem 1659 - 1678 in Rijksarchief Brugge, Vrije Registers nrs. 6647 en 6648.

- (1) De Mauwe, hofsteden en herberg te Aatrijke gelegen langs de Ieperse Heerweg (nu: Moubekestraat nr. 11). Deze weg liep van Brugge over Zedelgem naar Torhout en Ieper.
- (2) Het aantal overledenen te Zedelgem in 1669 bedroeg 41. Om te vergelijken met de andere jaren in deze periode geven we de aantallen overledenen van 1659 tot 1673:

in 1659 : 23	in 1664 : 17	in 1669 : 41
1660 : 16	1665 : 18	1670 : 29
1661 : 25	1666 : 24	1671 : 18
1662 : 19	1667 : 29	1672 : 21
1663 : 13	1668 : 27	1673 : 16

GEDENKPENNING RESTAURATIE St.-LAURENTIUSKERK TE ZEDELGEM (1981-1983)

Op 30 oktober werd de restauratie van onze kerk officieel gevierd. Ter gelegenheid van deze viering werd een herdenkingspenning uitgegeven.

De SCHELPEN

Beperkte oplagen van maximaal (Ø 23 mm)

- 500 stuks in MS 85 brons 450 Bf per stuk
- 250 stuks in zilver 1 600 Bf per stuk
- 100 stuks in muntgoud 7 700 Bf per stuk
- een groter aantal in messing geplaatst
staal, Ø 30 mm 100 Bf per stuk

Bestellingen op postrekening van W. PEIRSEGAELE
000-0582277-83 St.-Laurentiusstr. 8210 Zedelgem

DOKTER RENAAT ADRIAENS (1855 - 1900)

Géry CAPPON

*"Nee, maar 't woonde een schoone ziele
in dat kranke lijf."*

(Uit: Hiawatha
Guido Gezelle)

In zijn oeuvre "Twintig Vlaamsche Koppen" heeft de Vlaamse letterkundige Hugo Verriest, leerling van Guido Gezelle, twee Zedelgemse figuren opgenomen: Pater Amaat Vyncke en Dokter Renaat Adriaens.

Dokter Adriaens is geen beroemdheid geworden, maar veeleer zijn schrandere geest heeft een geweldige indruk nagelaten op zijn professor Hugo Verriest in de retorika aan het Klein Seminarie te Roeselare. Daar was hij, Renaat Adriaens, gedurende zes jaar

samen met zijn klasgenoten Albrecht Rodenbach en Constant Lievens (later jezuïet en missionaris) het rijk-begaafde trio.

Renaat Adriaens werd geboren te Zedelgem uit een tref-felijke landbouwers familie als negende uit een gezin dat elf kinderen telde. In oktober 1868, op 13-jarige leeftijd, vatte hij zijn studies aan te Torhout aan het Sint-Jozefsinstituut. Vanaf 1870 was Renaat Adriaens te Roeselare aan het Klein Seminarie en in 1876 vatte hij de studies aan tot geneesheer te Leuven. Na zijn studies is hij tot aan zijn dood in 1900 gedurende 17 jaar geneesheer geweest in zijn geboortedorp. Dokter A. Bruwier, een kollega en tijdgenoot van Dr. Adriaens, haalt aan dat R. Adriaens zijn studies beëindigde "begaafd en geleerd boven velen en in staat eene hooge plaats te bekleeden; maar, zonder zucht naar eer of roem als hij was, verkoos hij zijne geboorteplaats - eene buitengemeente - tot verblijf..."

In het weekchrift "De Nieuwe Tijd" tekent een onbekende hand een portret van Dr. Adriaens. Hij moet wellicht een medestudent te Roeselare geweest zijn van Renaat Adriaens. Hij schrijft van Adriaens dat hij "mismaakt was van lijve, en krank boven mate". Hij laat verder opmerken: "Wij weten al, wat studenten-volk is, en hoe lichtzinnig zij het spottend woord spetteren doen over mismaakten kop en lijf. Wel voor Rene Adriaens. zwegen de studenten". Hiermee laat de auteur opmerken dat de schrandereid en de verfijnde geest van Renaat Adriaens een hoog en waardig respect afdwongen bij zijn medestudenten te Roeselare. Adriaens was het "hoofd" van de klas, die door iedereen aanvaard werd. Als professor H. Verriest afwezig was, dan stond hij recht en las het

Klein Seminarie, Roeselare - Poësis 1874-1875.

Bovenste rij: A. Vercruysse - J. Devos - K. Denys -
Tyberghein - Vanden Bulcke - F. Rooms

2de rij: Vinckier - Roets - A. Bruwier - J. De Meester -
H. Delobelle - G. Bouquet

3de rij: A. Delputte - Messieaen - E. Demonie (leraar) -
A. Lootens - Reynaert - R. Dewilde - K. Watteeuw -
J. De Lorge (leraar) - A. Rodenbach

Zittende rij: Stichelbaut - C. Lievens - R. Huyghebaert
R. Adriaens - L. Laevens - De Ruyttere - Van Tomme.

gebed en haalde de werken van de studenten op.

Een ware gebeurtenis inspireerde Adriaens voor een schoolwerk: "De Storm", waarin hij getuigt dat geen enkel detail aan hem is voorbijgegaan. Zijn schrijfstijl is kort en krachtig als de storm. In bijlage is dit schoolwerkje opgenomen, integraal en ongewijzigd. Adriaens kende goed andere talen, maar stelde zijn moedertaal boven alles en klaagde om het "arm uurtje Vlaamsch te weke" uit die tijd. Daar begon zijn Vlaams bewustzijn. Aan de geestdrift van Albrecht Rodenbach bleef hij niet onverschillig en was één van de eersten die zich aansloot bij de Studentenbeweging die te Roeselare zijn oorsprong vond. Dr. Bruwier zegt van Adriaens dat hij één van de trouwste medewerkers was van de Vlaamse verenigingen en aktief de Vlaamse landdagen bijwoonde.

Op 11 juli 1900, enkele maanden voor zijn overlijden, deed hij als lid van de Oud-Hoogstudentenbond van West-Vlaanderen een oproep tot de Zedelgemse bevolking om de Slag der Gulden Sporen te herdenken. Boven zijn huis in de Berkenhagestraat (huidige rijks-wachtgebouw) wapperde de klauwaard.

Renaat Adriaens behoorde tot de medestichters van een Vlaamse vereniging dat het tijdschrift "Kwaepenninck" uitgaf. De eerste drie nummers verschenen in april en december 1880 en mei 1881. Het vierde en laatste nummer kwam van de pers in 1889. De belangrijkste hoofdopstellers waren Alfons Deplae en Hendrik Persyn, die trouwens zoals hun kollega's onder schuilnamen schreven. Van Adriaens weten we dat zijn pseudoniem "die Woordenboucklezere" was. Deze pseudoniemen

bleven volledig geheim. De ontleding berust op de aantekeningen op de eigen dokumentatie van K.M. De Lille.

Onder leiding van Hugo Verriest echter werd rond 1880 een andere vereniging opgericht die de naam kreeg van "Den Swighenden Eede" (= het zwijgend eedverbond). In het "Wekelijks Nieuws" van 23 januari 1954 schrijft F.R. Boschvogel: "Enkele vrienden hadden den Swigenden Eede gesticht (omstreeks 1880); een geheim genootschap dat vrolijk ende Vlaams was tot in merg en been". Tot de genootschap behoorden vijf geestelijken en vijf leken, waaronder Renaat Adriaens en Amaat Vyncke en... de voornaamste medewerkers van Kwaepenninck. De toetreding van Adriaens tot het Eedverbond dateert van eind 1884. Het gekende Almanakske "Het Manneke uit de Mane" - dat in 1981 zijn 100ste verjaardag vierde - was eveneens eigendom van Den Swighende Eede en dit vanaf 1884. De stichter Alfons Van Hee was trouwens ook lid van het eedverbond. Den Swighende Eede was een belangrijk genootschap, want zij was de uitgever van meerdere publikaties zoals bv. "De Vlaamsche Vlagge" en het weekchrift "De Nieuwe Tijd" (vanaf 1879). Het valt zeer te betwijfelen of Adriaens ooit een literaire bijdrage heeft geleverd in de "Nieuwe Tijd" en "De Vlaamsche Vlagge". Hoogstwaarschijnlijk zal R. Adriaens waar het nodig was alleen financiële steun geleverd hebben aan de diverse Vlaamse organisaties.

De bijeenkomsten van Den Swighende Eede werden beurtelings ten huize van de leden gehouden, waarbij telkens een gastmaal werd aangeboden. Bij Dr. R. Adriaens werd op 4 augustus 1896 volgend menu opgediend:

"Sobranjé voor de Ridd. . . van den . . . Eede . .
te Zedelghem op 4 Oest 1896.

Tafel.

'Teerste is soep op zijn italiaansch
die Ued. hertelijk jeunt Dr Adriaens.
'T tweede zijn schipkes met geernaarts in
eenteugewijn leidt ze d'haven binn!
Voor 't derde wat fijne malsche visch
ge zult ondervinden dat 't smakelijk is.
Dan komt er spiering met truffels gebraân
laat ze maar zeggen, 't is beter of traan.
Soezen en goudappels te gâre gestoofd
wordt als lekkere spijs van iedereen geloofd.
Haring versch en boontjes groen
daarbij is een goê glas wijn van doen.
Schaperibbokes met erweten
zijn ten alle tijde goed om eten.
Een koppel aanden met abrikozen
zijn hier bij gebrek van wild gekozen.
Kreeften met salā, olië en azijn
worden geern begoten met een beker rhijnschen wijn.
Voor 't laatste, gebak, wat sneukeling en fruit
daartoe een glas bruijschaert, Vrienden smakelijk!
en daarmee is 't uit."

Sinds de fusie van de gemeenten per 1 januari 1977
heeft de Commissie voor Straatnamen terecht een deel
van de voormalige Kuilputstraat omgedoopt tot de
Dr. R. Adriaensstraat.

Bijlagen: 1. De Storm
2. Kwartierstaat van Dr. Renaat Adriaens.

Bronnen:

1. "De Nieuwe Tijd": jg. 4 pag. 385-389, 396-398, 409-413. S.B.B. (Stadsbibliotheek Brugge)
2. "Alfons Van Hee" door K.M.De Lille, Ieper 1963, pag. 74 tot 86 + foto naast pag. 113. S.B.B. nr 20/114.

Bijlage 1

DE STORM

De studenten zaten in de eetzaal, maar ze en hadden geen honger. Ze hoorden den wind huilen en brieschen tegen de vensters, ze zagen de pannen van de gaanderij stuiven lijk blaren van de boomen, ze zagen de schietters der wandelinge plooiën en slingeren lijk riet in den wind, en ze zaten te wikkelen op de banken om buiten te zijn.

De belle klonk, maar 't gebed en was nog maar half gezegd of ze vloegen altemale buiten zoo rap als de wind naar de speelplaats. En inderdaad der was een schieter gevallen, en hij lag van dweerschen door de wandelinge op den ijftemuur geleund.

Onder de boomen lag het vol takken en spillen die de wind afgeslegen had, en de speelplaats was bezaaid met schaliën, zinkstukken en pannebrokken want de wind hield er leelijk den zot mee.

De studenten stonden al bij den schieter vergaard, maar 't wierd hun verboën van op de speelplaats te loopen: en ze onder de gaanderij doen gaan was zoo

moeilijk als een bende schapen uit de klaver drijven.

De verste schieter van al, twee zijner maten neêrge-
veld ziende, weert hem genoeg, maar 't kon niet baten.
Zijn voet en staat niet vaste, en de wind, dat ziende,
slingert en zweept en stuikt hem zoo stijf dat er geen
weêrstaan aan en is. De boom nogtans en geeft hem niet;
hij helt hem om steun te hebben, en hij schoort hem
tegen den storm, zijnen vijand. Toch moet er een ein-
de van komen. De strijders voet is ondermijnd, en de
wind slaat en ranselt zoodanig zijn kruine af, dat hij
begint te waggelen. Bij de studenten is het geroep en
getier, en ze helpen de reuze voortsteken. De storm
die dat hoorde en zag zeker, weerde hem en gaf snoer,
van her.

Jamaar, der en was niemand die op Vincentius peisde:
Hij en was niet benauwd van al dat gedruisch, en hij
bleef zonder vaar of vreeze op zijn troontje staan.
De wind die hem niet en kost afgeblazen verzinde het
anders. Binst dat hij den strijder slingerde en van
de zwepe gaf, plofte de schieter al met eens al kraken
neêre noordwaarts in. Een van zijn spillen haperde
aan Vincentius' hoofd; de studenten tierden wel, maar
't was te late. Vincentius knikte ne keer al vooren
en nen keer al achter, en draaide van zijn pilaartje:
en hij lag in gruis!...

Renaat Adriaens.

(Uit: "De Nieuwe Tijd", 4de jg. nr. 52 p. 410-411)

ADRIAENS Petrus Ignatius

z.v. Adrianus en De Deyne
Petronilla

°te Torhout op 16.04.1725

+te Torhout op 20.04.1791

xte Torhout op 16.07.1754

met

CASIER Isabella Clara

d.v. Simon Petrus en
Cobbert Maria Theresia

°te Torhout op 03.09.1719

+te Torhout op 07.02.1777

KETELARE Jacobus

z.v. Martinus en

Jonckheere Joanna

°te Snellagem op 10.10.1719

+te ?

xte Zedelgem op 05.09.1749

met

DE MEULENAERE Joanna Tresia

d.v. David en Van Maele

Maria

°te Zedelgem op 30.12.1724

+te Zedelgem op 31.12.1810

COENE Petrus

z.v. Petrus en Van Loo

Joanna

°te Maldegem op

+te Oedelem op 08.05.1801

xte op

met

DHONT Isabella

d.v. Carolus en Verbeke

Suzanna

°te Maldegem op

+te Oedelem op 14.01.1839

STROOBANT Jacobus

z.v.

°te

+te Oedelem op 21.07.1783

xte Oedelem op 09.05.1778

met

HUDDERS Cecilia

d.v. Henricus en Vanacker
Adriana

°te Oedelem op

+te Oedelem op 05.04.1821

ADRIAEN Josephus

°te Torhout

o op 18.03.1757

+te Zedelgem

op 26.04.1844

beroep: landbou-

wer; agent muni-

cipal, maire

x te Zedelgem

op 24.04.1787

met

DE KETELAERE Anna

Teresia

°te Zedelgem

op 26.04.1764

+te Zedelgem

op 03.06.1848

COENE Franciscus

°te Oedelem

op 24.01.1789

+te Oedelem

op 02.03.1860

beroep: landbouwer;
schepen.

xte Oedelem

op 02.03.1814

met

STROOBANT Carolina

°te Oedelem

op 14.02.1779

+te Oedelem

op 30.04.1853

ADRIAENS Henry

°te Zedelgem

op 07.02.1802

+te Zedelgem

op 04.02.1971

beroep: landbouwer

xte Oedelem

op 28.06.1836

met

ADRIAENS Renatus
Franciscus

°te Zedelgem

op 14.11.1855

+te Zedelgem

op 16.09.1900

beroep: geneesheer

COENE Sophie

Rosalie

°te Oedelem

op 1705.1818

+te Zedelgem

op 05.07.1891

VELDWACHTER JACQUES MOUTON EN ZIJN OPVOLGERS

Jules POLLET

Op 21 september 1803 was Jacques Mouton veldwachter geworden te Zedelgem in vervanging van de afgezette Joseph vande Castele. Te Rekkem geboren, was hij in 1806 41 jaar oud en vader van 3 kinderen. Hij sprak, las en schreef evengoed Vlaams als Frans. Hij werd gewaardeerd om zijn gedrag en de uiterste nauwgezetheid in de dienst. Vooraleer de Franse bezetter in onze gewesten zijn nieuwe orde had gevestigd, was hij "employé à la marechaussée à pied pour la police du ci-devant pays de Franc de Bruges" (bediende bij de rijkspolitie van het Brugse Vrije). Hij was er niet ontslagen, maar had zijn baan verloren, doordat bij de nieuwe orde, door de Fransen ingevoerd, het Brugse Vrije was afgeschaft.

Vanaf 7 maart 1807 was Jacques Mouton ingedeeld bij de 10e escouade van veldwachters van het arrondissement Brugge. Tot deze escouade behoorden de veldwachters van Aatrijke, Eernegem, Koekelare, Ichtegem en Zedelgem. Chef d'escouade was de Aatrijkse veldwachter Pierre Bruijnooghe. Veldwachter Mouton werkte goed mee met de chef: stipt meldde hij de deserteurs, die zich ergens ophielden, ook hielp hij

trouw bij de klopjachten op de deserteurs door de chef d'escouade georganiseerd. Hij volbracht goed zijn taak in het beteugelen der landelijke misdrijven en in het beschermen van eigendommen der burgers. In de verslagen over de veldwachters van zijn escouade was Pierre Bruijnooghe steeds vol lof over veldwachter Mouton. Zo schrijft hij bv. op 4 mei 1807 aan de préfet over de Zedelgemse veldwachter: "Je me suis assuré qu'il exerce ses fonctions avec exactitude".(1)

Op 1 juni 1807 schrijft Pierre Bruijnooghe over hem: "Je me suis assuré qu'il est très exact dans celle de la police rurale, entendu que dans peu de tems, il seul a fait la saisie de huit vaches en sa commune aux forêts de Mr. van Outrijve-Merckem de Bruges".(2)

Op 10 april 1811 moest Pierre Bruijnooghe aan de préfet melden dat de Zedelgemse veldwachter reeds geruime tijd getroffen was door een zware slepende en gevaarlijke ziekte, waardoor hij verhinderd was zijn dienst te verrichten. (3) Toen het vaststond dat veldwachter Mouton door zijn longtering de dood zou vinden, stelde de sous-préfet van het arrondissement Brugge, bij brief van 8 juni 1811, aan de préfet voor een nieuwe veldwachter te benoemen. Men kon Zedelgem immers niet zonder veldwachter laten, aangezien die gemeente zeer veel bossen had, waarin verscheidene deserteurs zich ophielden en waar landelijke misdrijven herhaaldelijk voorkwamen. Bij zijn schrijven voegde hij een lijst met de namen van drie kandidaten, waaruit de préfet er een kon kiezen. Deze kandidaten waren:

- 1° Pierre Mijs (Mies) geboren te Oostende, fusilier van de 1e compagnie van het 4e bataljon. Omwille van verwondingen was hij uit het leger ont-

slagen op 24 april 1811. Hij kon lezen en schrijven.

2° Pierre Joije, geboren te Lichtervelde, karabinier in het 1e regiment; omwille van verwondingen uit het leger ontslagen op 1 december 1810; kon lezen en schrijven.

3° Gilbert Janssens, geboren te Dudzele, voltigeur van de 2e kompagnie 2e bataljon van het 35e regiment; vrijgesteld van dienst en voorzien van een getuigschrift van goed gedrag.

Er dient te worden opgemerkt dat sedert 1806 het vereist was oud-soldaat te zijn om veldwachter te kunnen worden.

Op 10 juni 1811 is veldwachter Jacques Mouton gestorven. Aan de weduwe, met vier kinders ten laste, werd door de préfet "à titre de secours" de som van 100 fr. toegestaan.

Op 15 juni 1811 dan werd Pierre Mijs benoemd tot veldwachter van Zedelgem; op 30 juni werd hij beëdigd. Het duurde niet lang vooraleer zowel maire Joseph Adriaens, als Pierre Bruijnooghe, chef van de 10e escouade, met klachten afkwamen bij de sous-préfet. Als voornaamste kwaliteiten (?) van veldwachter Mijs worden vermeld:

- "s'adonner à la boisson" (zich aan de drank be-
geven)
- "négliger son service" (zijn dienst verwaarlozen)
- "ne pas obtempérer aux ordres" (de bevelen niet

opvolgen).

Een vermaning vanwege de sous-préfet en een bedreiging met afzetting veranderde niets aan de zaak. Op 30 september 1811 meldde de sous-préfet aan de préfet dat veldwachter Mijs het in een Brugse drangelegenheid zo bont had gemaakt dat de Brugse politiecommissaris zich verplicht had gevonden hem aan te houden en voor het gerecht te brengen. Op 2 oktober 1811 werd hij als veldwachter afgezet.

Door het wangedrag van veldwachter Mijs was het met wet en orde te Zedelgem zo erg gesteld dat de sous-préfet zich gedwongen voelde op 10 oktober 1811 aan de préfet te schrijven dat Zedeleem echt behoefte had aan een veldwachter die reeds elders blijk had gegeven van ijver en inzet in het opsporen van misdadigers. Op 14 oktober 1811 werd door de préfet tot veldwachter van Zedelgem benoemd: Louis Loys, tweede veldwachter te Lichtervelde. Hij legde op 19 oktober 1811 de ambtseed af (4). Zo kende Zedelgem in 1811 opeenvolgend drie veldwachters.

Louis Loys bleef veldwachter te Zedelgem tot hij op 18 februari 1812 benoemd werd tot veldwachter van Leke en tevens chef van de 9e escouade der veldwachters. Tot deze excouade behoorden de veldwachters van Leke, Moere, St.-Pieterskapelle, Slijpe, Zande en Zevekote. Bij die benoeming werd van veldwachter Loys gezegd dat hij was "très zélé dans l'exécution des ordres qui lui sont donnés par ses supérieurs et d'un activité exemplaire" (5).

In zijn plaats werd te Zedelgem "Jean Verhaeghe, mi-

litaire retraité du 21e régiment de dragons, sachant lire et écrire" veldwachter. Deze gewezen soldaat van het 21e regiment dragonders legde op 23 februari 1812 de eed af als veldwachter van Zedelgem. Jean Charles Verhaeghe bleef niet lang veldwachter te Zedelgem. Op 6 oktober 1813 liet de sous-préfet weten dat veldwachter Verhaeghe om ontslag had gevraagd. Hij had een beter baantje gevonden: boswachter in de bossen van het Vloethemveld gelegen op Aartrijke, Snellegem en Zedelgem en toebehorend aan de Burgerlijke Godshuizen van Brugge (Hospices de Bruges). Op 7 oktober 1813 werd hem door de préfet ontslag verleend (6).

In zijn plaats werd Benediktus Benoot veldwachter te Zedelgem. Dit bleef hij tot 1828.

Bronnen:

- (1) Rijksarchief Brugge, Leiedepartement nr 2569.
- (2) Ibidem nr. 2569
- (3) Ibidem nr. 2573
- (4) Ibidem nr. 2573
- (5) Ibidem nr. 2574
- (6) Ibidem nr. 2575

OUDE GRAFSTENEN IN DE SINT-LAURENTIUSKERK
TE ZEDELGEM

Patrick ARNOU

DEEL 4

D. DE GRAFPLAAT VAN DE FAMILIE PIETER LUYCKX

1. Overleden personen.

1. Pieter Luyckx, zoon van Gillis Luyckx en Anna Logghe, brouwer, herbergier en grondbezitter te Zedelgem en er overleden op 8 september 1783.
2. Amelberga Demunster, zijn eerste echtgenote, overleden in 1763 op 56-jarige leeftijd.

2. Tekst.

D.O.M.

Hier Vooren ligt Begraven
Pieter Luyckx

Overl den 8 septe 1783 oud 78 jaeren
En Amelberga Demunster
syne eerste huysv van welck houwelyck
int leven syn naergelaeten Francois
Jacoba, gewesen huysv van Joannes Lievens,
ende Joanna Religieuse tot Rousselaere
Voorts Barbara Mahieu
syne tweede huysv bij de welke hy int
leven naergelaeten heeft Isabelle,
Pieter, Bernardus ende Anna. den overl.
heeft 't synen tyde geweest Kerckmre
deser Prochie ende tot syn overlyden
immers den tyd van 15 Jaeren schepenen
der heerelykheyd van den Houtschen
hebbende ten voorderen aen dese Kerke
gefundeert een altydt deurende jaer-
getyde tot syne Ziele Laevenisse ende
de gonne van syne twee huysvrouwen
bestaende in drye lessen en solemnele Misse
het lesen van Miserere en Profundis naar
des selfts misse ende het uytheelen van
vier guldens brood aen de aerme leden
waer voor hy heeft betrouwt geloont te
syn met hun gebeden.

R.I.P.

3. Technische gegevens.

a) vorm:

rechthoekige plaat met glooiende ronde uitsprong bovenaan.

b) afmetingen:

- hoogte: 175 cm. op het hoogste punt van de glooiing en 140 cm. op de bovenste uithoeken.
- breedte: 95 cm.
- dikte: 5 cm.

c) materiaal:

harde blauwsteen.

d) type:

wandplaat. Op te maken uit de bewoordingen van de plaat.

4. Versieringen.

Sobere steen, zonder speciale versieringen.

5. Oorspronkelijke plaats.

Niet met zekerheid vast te stellen. Het materiaal en de dikte van de steen sluiten een begravenis buiten de kerk (tegen de buitenkerkmuur) niet uit.

6. Toestand van bewaring.

Goed. Op bepaalde plaatsen moeilijker leesbaar.

7. Opmerkingen.

Pieter Luyckx was herbergier-brouwer in de "Gouden Leeuw" en een zeer voorname ingezetene van de gemeente. Meer over Pieter Luyckx kan men lezen in het artikel van G. CAPPON in Zilleghem, 3e Jaargang, nr 3, p. 91 tot 98.

Hij was bovendien lange tijd kerkmeester en tevens van 1771 tot aan zijn overlijden lid van de schepenbank van de heerlijkheid van den Houtschen.

Pieter overleed te Zedelgem op 8 september 1783 om 8 u 's morgens, 74 jaar oud (op de grafsteen verkeerdelijk 78 j. oud). Hij werd op 10 september 1783 begraven.

Zijn tweede echtgenote, Barbara Mahieu, wordt eveneens op de grafsteen vermeld, maar is er naar alle waarschijnlijkheid niet begraven. Na de dood van Pieter Luyckx, trad zij immers opnieuw in het huwelijk (zij was 33 jaar jonger dan Pieter) met Jean-Baptiste Devleeschauwer. Uit dit huwelijk werd in 1785 nog een kind geboren.

Bronnen en literatuur:

- a) R.A.B., Parochieregisters Zedelgem.
- b) G. CAPPON, De herberg "De Gouden Leeuw", in Zilleghem, Jg. 3, 1982, nr. 3, p. 91-98.
- c) A. VERVENNE en A. DHONDT, Geschiedenis van Loppem, 1974, p. 166.

E. DE GRAFSTEEN VAN Z.E.H. PHILIPPUS DUMON

1. Overleden personen.

Philippus Dumon, pastoor te Zedelgem en er overleden op 1 juli 1811.

2. Tekst.

D.O.M.

Hier Vooren Rust den Seer Eerw. Heer
Philippus Dumon
F^s Joannes, Sluysmeester, en Victoria
Vandewaeter. Geboort van Clemenskerke
geweest 21 Jaeren Pastor van Manne-
kensvere die onder het schrikbestier
gevangen en met een groot getal
andere priesters na de Guyane vervoert
syn geweest waer sy by na alle door de
brandende hitte en gebrek overleden
syn, hy nogtans is met eenen medegezel
gelukkiglyk terug gekeerd ten Jaere
1801 en is 1803 Pastor geworden in
Zedelghem, waer hy na uytstekende
bewys van ziel-iver voor syne schaepen
is overleden den 1 July 1811 Oud 58 Jaeren

R.I.P.

3. Technische gegevens.

- a) vorm:
rechthoekige plaat.
- b) afmetingen:
hoogte: 110 cm. x breedte: 75 cm. x dikte:
2 cm.
- c) materiaal:
witsteen.
- d) type:
wandplaat. Uit de bewoordingen van de plaat
op te maken.

4. Versieringen.

Deze plaat is bovenaan versierd met een zinnebeeld bestaande uit een kelk in het midden, waarvan de voet dubbel geled is, met aan de rechterzijde ervan een druiventros en aan de linkerzijde een korenaar. Boven de kelk staat een grote hostie met een kruisje erin. De letters D.O.M. en R.I.P. zijn sierlijk gebogen ingekapt.

5. Oorspronkelijke plaats.

Deze plaat werd ingemetseld in de buitenmuur van de oude kerk, die in 1845 werd gesloopt.

6. Toestand van bewaring.

Deze steen was reeds geruime tijd gebogen en gescheurd.

7. Opmerkingen.

Pastoor Dumon werd in 1752 te Klemskerke geboren als zoon van de sasmeester Joannes Dumon en zijn vrouw Victoria Vandewaeter.

Op 30-jarige leeftijd werd hij pastoor te Mannekensvere, waar hij op post bleef tijdens de woelige dagen van de Franse Revolutie.

In september 1797 werden alle priesters verplicht de eed van trouw aan de Franse Grondwet van het jaar III af te leggen, die een haat tegen het koninkdom inhield. Zoals vele andere priesters weigerde ook pastoor Dumon dit te doen.

Hij werd dan ook op 10 maart 1798 te Mannekensvere aangehouden en gevangen gezet. Uiteindelijk werd hij samen met 6 andere priesters uit het Leiedepartement verbannen naar Guyana, waar hij van 8 oktober 1798 tot aan zijn vlucht op 11 mei 1799 verbleef in de meest ellendige omstandigheden.

Op 11 mei 1799 met enigen gevlucht, geraakten zij via Nederlands Guyana en het dichte oerwoud tot in Brits Guyana, waar zij opgevangen en verzorgd werden.

Op 1 juli 1799 konden ze naar Liverpool afvaren. Vanuit Londen schreef pastoor Dumon op 1 april 1800 een brief aan zijn moeder, die bewaard is gebleven

en waarin hij zijn avonturen vertelt (zie artikel van VAN MAELE M.).

Uiteindelijk kon pastoor Dumon vanuit Londen, via Bremen, Nederland bereiken. Op 23 april 1901 was hij terug te Mannekensvere, waar hij bleef tot februari 1803. Dan werd hij pastoor te Zedelgem.

Over zijn verblijf in Guyana wordt volgende anecdote verteld. Op zekere dag waren een groep priesters samen op weg in Cayenne. Philippus Dumon was wat achterop geraakt. Plots werd hij aangevallen door een groep wilden. Wat moest hij doen? Buiten raad rukte hij met een nijdig gebaar zijn pruik van zijn hoofd en wierp ze tegen de grond. De wilden die dergelijke toverkunsten nog nooit gezien hadden, namen verschrikt de vlucht.

Te Zedelgem diende E.H. Dumon onmiddellijk op zoek te gaan naar de broodnodige middelen om het vervallen kerkgebouw op te kalefateren. Het verblijf te Guyana had echter veel van zijn krachten gevergd en hij overleed te Zedelgem, na acht jaar vruchtbare arbeid, op 1 juli 1811 om 13.30 u.

De overlijdensakte werd de volgende dag opgesteld door burgemeester Joseph Adriaens. Als getuigen traden op onderpastoor Norbert Daghelet en koster Pieter Vyncke.

Bronnen en literatuur:

- a) Gemeentearchief Zedelgem, Burgerlijke Stand, Overlijdensakten 1811.
- b) HAESAERT, F., 180 jaar geleden stierven Vlaamse priesters in deportatie (Cayenne 1798), in Brugs Ommeland, 1972, nr. 2, p. 67-84.

- c) POLLET, J., Enkele gegevens over de Beloken Tijd te Zedelgem, in Zilleghem, Jg. 1, 1980, nr. 3 p. 68-69.
- d) RONSE, F. Geschiedenis van Zedelgem-Veldegem, Torhout, 1934, p. 123-125.
- e) VAN MAELE, M., Een stuk geschiedenis om te blijven onthouden: Cayenne, in Avond, Contactblad van de Associatio Sacerdotorum emeritorum, Jg. 12, 1982, nr. 3-5, p. 14-22 en Nr 4-7, p. 19-24.

(wordt vervolgd)

Te verkrijgen - Nieuwe uitgaven - Ledenprijs !

- Marcel DESMEDT: <i>Molenaarsleven te Snellegem</i>	200 F
- <i>Twee Zedelgemse Verleyeverhalen</i>	200 F
- Map met meer dan 400 fotocopie's van de tekst-zijde van de "doodsanctjes" verzameld door pastoor Frederik Ronse (1888-1934)	500 F
- Luc BONDUEL: <i>Het Zedelgem, Veldegem, Loppem en Aartrijke van toen</i>	1 100 F
- <i>De oude Brugse catechismus (1903 en 1877)</i>	elk 100 F
- Jules POLLET: <i>Bijdragen tot de geschiedenis van Aartrijke</i>	630 F
- Willy PEIRSEGAELE: <i>Fotoalbum van de doopvont van Zedelgem</i>	300 F

P.C.R. 000-0582277-83 van W. Peirsegaale,
St.-Laurentiusstraat 12 8210 ZEDELGEM

ARNOU Patrick	- Oude grafstenen in de Sint-Laurentiuskerk te Zedelgem	
	- Deel I	18
	- Deel II	54
	- Deel III	99
	- Deel IV	151
	- Oude grafkelder ontdekt te Zedelgem	108
CAPPON Géry	- Dokter Renaat Adriaens	137
	- Franse soldaten overvallen te Zedelgem in 1793	34
	- De Leeuwmolen te Zedelgem	26
Lingier Benny	- Volksgebruiken in Zedelgem	62
NAERT Urbain	- Een administratieve janboel Philimona of Melanie De Jonghe 104 jaar ?	114
POLLET Jules	- De afzetting van veldwachter Joseph Vande Castele	110
	- Jacob van Gerensdael, pastoor van Zedelgem, deken van Torhout	91
	- De kerk van Zedelgem ten tijde van Jacob van Gerensdael	83
	- Molens te Zedelgem in 1809	23
	- Veldwachter Jacques Mouton en zijn opvolgers	146
	- Veldwachters te Zedelgem tijdens het Frans Bewind	29
	- Zedelgem tijdens de Dertigjarige oorlog	4
	- Zedelgem tijdens de Spaans-Franse Oorlog (1648-1659)	43
	- Zedelgem van de Vrede van de Pyreneeën tot de Vrede van Nijmegen (1659-1678)	124

